

MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ YETERLİKLERİ

Prof. Dr. Ali UÇAN*

1. Giriş

Müzik öğretmenliği kendine özgü bir meslektir. Müzik öğretmenliği eğitimi, bu mesleğe yönelen veya yöneltilen bireyleri *müzik alanında öğretmenleştirme* sürecidir. Bu süreç genel olarak müzik öğretmenliği mesleğinin gerektirdiği *yeterlikler* üzerinde odaklanır. Bunlara *müzik öğretmenliği yeterlikleri* denir. Bu bakımdan *müzik öğretmenliği eğitimi*, müzik öğretmenliği yeterliklerini kazandırma ve geliştirme sürecidir. Müzik öğretmenliği eğitiminin amacı, öğretmen adaylarına bu yeterlikleri kazandırmak ve kazanmış olan öğretmenlerin bu yeterliklerini geliştirmektir. Müzik öğretmenliği yeterlikleri, genel olarak *hizmet öncesi* eğitimle kazandırılır, *hizmet içi* eğitimle geliştirilir. Bu süreç belli ortamlarda belli düzenlemeler çerçevesinde yürütülen belli programlarla gerçekleştirilir.

Müzik öğretmenliği yeterliklerinin *hizmet öncesi* eğitim programlarıyla öğretmen adaylarına kazandırılabilmesi ve *hizmet içi* eğitim programlarıyla öğretmenlerde geliştirilebilmesi için önceden bilinmesi gerekir. Bu yeterliklerin önceden bilinebilmesi için ise daha önceden belirlenmiş olması gerekir. Bu nedenledir ki müzik öğretmenliği yeterliklerinin belirlenmesi ve müzik öğretmeni yetiştirenler ve yetişenler ile istihdam edenler tarafından bilinmesi her zaman büyük önem taşır. Söz konusu yeterlikler, son yıllarda ve özellikle günümüzde üzerinde en çok durulan ve çalışılan (YÖK 1997; Yöndem-Öztosun 2003; Sazak 2003; Kalyoncu 2004; MEB 2005a, 2005b) başlıca konulardan birini oluşturmaktadır.

Bu bildiride *müzik öğretmenliği yeterliklerinin* gözden geçirilerek geliştirilmesi veya gerekiyorsa yeniden belirlenmesi çalışmalarına yardımcı olmak amacı güdülmektedir. Bu amaçla (1) bu kısa girişten sonra sırasıyla (2) *müzik öğretmenliği* kavramı, (3) *müzik öğretmenliği nitelikleri*, (4) bu *niteliklerin oluşumu-gelişimi* ve (5) bu *niteliklerden yeteneklere, yeteneklerden yeterliklere* geçiş üzerinde durulmakta; (6) *yeterliklerin dayandıkları alt-üst yapısal düzenler* ile (7) başlangıcından günümüze *müzik öğretmenliği yeterliğine* ilişkin kavramsal gelişmeler kısaca özetlenerek *müzik öğretmenliği yeterliklerinin* günümüzdeki temelleri ve kaynakları irdelenmekte, (8) müzik öğretmenliği yeterliklerini belirlemede büyük önem taşıyan *öğrenme alanları* ile *öğretme alanları* belirlenmekte, (9) *müzik öğretmenliği genel çerçeve yeterliklerinin* işlevi ve önemi vurgulanmakta, (10) *yeterliklerinin yeterliliğine* değinilmekte, (11) Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü'nce hazırlanmakta olan *İlköğretim Müzik Öğretmenliği Mesleği Özel Alan Yeterlikleri Taslağı*'na ilişkin genel görüş, eleştiri ve önerilerde bulunulmakta; (12) bütün bunların ışığında bazı *sonuçlara* varılmakta ve (13) oluşturulan bazı *öneriler* ortaya konulmaktadır. Bildiri, kendine özgü bir (14) *bitiriş* ile sonlanmaktadır.

2. Müzik Öğretmeni, Müzik Öğretmenliği

Müzik öğretmenliği yeterlikleri konusunu ele alırken önce *öğretmen* kavramından hareketle *müzik öğretmeni* kavramını yeniden açık-seçik bir biçimde ortaya koymak

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

gerekir. Bunu yaparken *öğretmen* sözcüğünün ilkin türetilme biçimine ve bunu oluşturan öğelere değinmek, ardından *Türkçe* sözlükte yer alan *genel* anlamı ile *Eğitim* terimleri sözlüğünde yer alan *terimsel* anlamları üzerinde karşılaştırmalı bir biçimde durmak doğru olur.

Öğretmen sözcüğü, eylemden isim türetme yoluyla, *öğret* eylem köküne *men* ekinin eklenmesiyle, kısacası *öğret* + *men* türetmesiyle oluşmuştur. Bu oluşuma göre *öğretmenin* işi veya uğraşısı *öğretmedir*. Böylece *öğretmen*, ‘öğretme işini yapan veya bu işle uğraşan kimse’ anlamına gelmektedir. *Öğretmenlik* ise “öğretmenin görevi, öğretmenini yaptığı iş, öğretmenin uğraşısı” demektir.

2.1. İki Farklı Öğretmen Tanımı

Türkçe *genel sözlükteki* anlamıyla, *öğretmen*, “mesleği öğretmek olan kimse”dir, *öğretmek* ise “1. Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak. 2. Yetenek kazandırmak. 3. Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak” (TDK 2005, 1533) demektir. Bu genel anlamlara göre *müzik öğretmeni*, “mesleği müzik öğretmek olan kimse”, *müzik öğretmek* ise “(1) bir kimseye müzik konusunda bilgi ve beceri kazandırmak, (2) müziksel yetenek kazandırmak, (3) müzik alanında veya müzik alanına ilişkin bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak” olarak tanımlanır. Bu tanımlarda özellikle *öğretme*, *kazandırma*, *sağlama* eylem ve kavramları öne çıkmaktadır.

Türkçe *eğitim terimleri sözlüğündeki* anlamıyla *öğretmen*, “(1) ... bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen öğrenme yaşantılarını kazanmalarına kılavuzluk etmek ve yön vermekle görevlendirilmiş kimse. (2) Bilgi, görgü ve yaşantısı ile belli dal ve alanlarda başkalarının yetişme ve gelişmesine yardım eden kimse. (3) Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlikleri kazanarak, öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş olan kimse”(Oğuzkan 1981, 121) demektir. Bu terimsel anlamlara göre *müzik öğretmeni*, (1) bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen müziksel öğrenme yaşantılarını kazanmalarına kılavuzluk etmek ya da yön vermekle görevlendirilmiş kimse, (2) bilgi, görgü ve yaşantısı ile belli müziksel dal ve alanlarda başkalarının yetişme ve gelişmesine yardım eden kimse; (3) müzik öğretmenliği mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlikleri kazanarak, müzik öğretmenliği yapma yetkisini elde etmiş olan kimse” olarak tanımlanır. Bu tanımlarda özellikle *kılavuzluk etme* (*kılavuzlama*), *yön verme*, *yardım etme* eylem ve kavramları öne çıkmaktadır.

Eğitim terimleri sözlüğündeki bu ikinci tanımda yer alan *kılavuzluk etme*, “yol gösterme, rehberlik etme”dir; *rehberlik etme* *kılavuzlama* ile eş anlamlıdır; *rehber* “1. Kılavuz. 2. Birinin doğruyu bulmasını sağlayan, yol gösteren kimse” demektir; *kılavuz*, 1. Yol gösteren, bilgi aktaran kimse. 2. Herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol gösteren kimse” demektir. Buradan *rehber* ile eş anlamlı öz Türkçe bir terim olarak *bilgi aktarman* ve *yol göstermen* de türetilir.

2.2. İki Tanımın Karşılaştırılması

Öğretmen ve *müzik öğretmenine* ilişkin bu iki tanım karşılaştırıldığında aralarında çok önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar kısaca şunlardır:

1. *Türkçe genel sözlükteki* tanım daha çok toplum genelinde, *Türkçe eğitim terimleri sözlüğündeki* tanım ise daha çok eğitimciler arasında kabul görmektedir.

2. İki tanım arasında kapsam ve özellikle öne çıkan *ana eylemsi kavramlar* bakımından çok önemli sayılması gereken farklılıklar göze çarpmaktadır.

3. Türkçe genel sözlük tanımında ‘*öğretme, kazandırma, sağlama*’, Türkçe eğitim terimleri sözlük tanımında ise ‘*kılavuzluk etme (kılavuzlama), yön verme, yardım etme*’ vurgulanmaktadır.

4. İki tanımda vurgulanan üçerli kümede yer alan eylemsiler arasında tek bir *ortak eylemsi* olmaması dikkati çekmektedir. Bu bakımdan iki tanım arasında *ortak nokta* bulunmamaktadır.

5. Bu özellikleriyle bu iki tanım biri *öğretici*, diğeri *kılavuzlayıcı* olmak üzere birbirinden çok farklı *iki öğretmen tipini* yansıtmakta, iki farklı öğretmen tipini işaret etmektedir.

6. *Türkçe genel sözlükteki* tanım ve öğretmen tipi daha çok *öğretmen merkezli* bir eğitimi, *Türkçe eğitim terimleri sözlüğündeki* tanım ve öğretmen tipi daha çok *öğrenci merkezli* bir eğitimi öngörmektedir.

2.2. Sorun ve Tartışma

İki tanım birbirinden çok farklı olduğuna göre *iki tip müzik öğretmeni* söz konusudur. Bu noktada önce *hangi tip müzik öğretmenliğinin yeterliklerinin* belirlenmesi gerektiği açıklığa kavuşturulmak durumundadır. Bu yapılmadıkça ortada ciddi bir sorun var demektir. Bu durumda bu tanımları irdeleyerek tartışmak ve hangisinin daha doğru veya en doğru, daha geçerli veya en geçerli olduğuna ilişkin bir sonuca varmak gerekir. Ancak, bu iki tanımdan birini diğerinden daha doğru ve daha geçerli sayma ve bu gerekçeyle yeğleme yaklaşımı yeterli ölçüde kabul görmezse bu tartışma, çeşitli nedenlerle uzayabilir ve kesin bir sonuca bağlanamayabilir.

Öbür yandan böyle bir tartışma bazı bakımlardan gereksiz de görülebilir. Çünkü, genel olarak geleneksel eğitimde *öğretmen merkezli* yaklaşım, çağcıl eğitimde *öğrenci merkezli* yaklaşım diğerlerinden *daha ağır basıyor* görünmekle birlikte çağdaş eğitimde *tek merkezli* değil *çok merkezli* eğitim yaklaşımı esastır. Bu bağlamda çağdaş müzik eğitiminde hem *öğrenci merkezli* eğitim durumlarına, hem *öğretmen merkezli* eğitim durumlarına gereksinim duyulur. Başka bir deyişle çağdaş eğitimde kimi zaman kimi durumlar *öğretmen merkezliliği*, kimi zaman kimi durumlar *öğrenci merkezliliği* gerektirir veya zorunlu kılar. Bu, eğitimde en azından *dönüşümlü merkezlilik* veya *iki merkezlilik* demektir

Bu açılardan bakıldığında, en temelde, söz konusu iki tanımın her ikisinde de doğruluk ve haklılık payı vardır. Fakat, sadece bu doğruluk-haklılık payının ve ağırlıklarının ilgililerce kabul edilmesi sorunu çözmeye yetmez. Bu konuda bir şey yapılmaz ve tartışmalar akla ve gerçeklere uygun bir sonuca bağlanmazsa sorun ortada kalır. Oysaki sorun ivedilikle çözülmeyi beklemektedir.

2.3. Çözüm: Yeni Bir Öğretmen Tanımı

Burada önemli olan, bu iki doğruyu bir araya getirerek onlardan yeni, daha kapsamlı ve daha geçerli bir doğru ortaya koymaktır. İlk akla gelen çözümlerden biri budur. Daha ileri bir çözüm bulununcaya kadar böyle bir çözüm epey işe yarayabilir,

etkili ve verimli olabilir. Öyleyse çözümde artık daha fazla gecikilmemelidir. O hâlde yapılması gereken ilk şey, *toplumun öğretmenlerden beklentileri* ile *eğitim biliminin öğretmenlerden beklentilerini* birbiriyle bağdaştıran yeni ve daha geçerli bir *öğretmen tanımı* yapmaktır. Çünkü içinde bulunduğumuz aşamada *toplumun öğretmen tipi* ile *eğitim biliminin öğretmen tipini* bileştiren-bireştiren bir *öğretmen tipine* gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinimin varlığı epeydir bilinmektedir. Çözüm için artık daha fazla beklenmemelidir.

2.4. Öğretmen mi Eğitmen mi, Öğretmenlik mi Eğitmenlik mi?

Bu arada son dönemlerde *müzik öğretmeni* ve *müzik öğretmenliği* kavramlarından *müzik eğitmeni* ve *müzik eğitmenliği* veya *müzik eğitimcisi* ve *müzik eğitimciliği* kavramlarına doğru belirgin bir yöneliş göze çarpmaktadır. Bu yönelişin birtakım doğru, haklı ve güçlü gerekçeleri vardır. Bu nedenle toplumun öğretmen tipi ile eğitim biliminin öğretmen tipini bileştirirken-bireştirirken çağdaş eğitimde *öğretmen* kavramından *eğitmen* kavramına doğru belirginleşen yönelimi de dikkatle ve önemle göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Çünkü, çağımızda *öğretmen* ve *öğretmenlik* kavramından *eğitmen* ve *eğitmenlik* kavramına yönelinmesinin temelinde, yukarıda sözü edilen tanımlardaki *öğretme*, *kazandırma*, *sağlama* ile *kılavuzluk etme* (*kılavuzlama*), *yön verme*, *yardım etme* görevlerinin-işlevlerinin birbiriyle bağdaştırılarak içerilebileceğine ilişkin güçlü bir kanı vardır.

Müzik öğretmenliği yeterlikleri konusu yeniden ele alınırken işte bütün bunların irdelenerek görüşülüp, üzerinde tüm ilgililerin uzlaşacağı belli bir sonuca bağlanmasında kesin zorunluluk vardır.

3. Müzik Öğretmenliği Nitelikleri

Müzik öğretmenliği yeterlikleri aslınsa müzik öğretmenliğinin başlangıcından bu yana söz konusudur. Çünkü, müzik öğretmenliği yeterlikleri müzik öğretmenliğinin oluşmaya ve kurumlaşmaya başlamasıyla birlikte gündeme gelen *müzik öğretmenliği niteliklerinde* açık veya örtülü olarak içerilir.

Nitelik, “bir şeyin nasıl [ve ne biçim] olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik”, “bireyi, nesne veya yaşamın-yaşantının bir yönünü ötekilerden ayırt etmeye yarayan ve ölçülebilen özellik”tir (TDK 2005, 1477). **Öğretmenlik niteliği**, “öğretmenin nasıl ve ne biçim olduğunu belirten, onu başka şeylerden [öğretmen olmayan şeylerden] ayıran özellik”; “öğretmeni başkalarından [öğretmen olmayanlardan] ayırt etmeye yarayan ve ölçülebilen özellik”tir. **Müzik öğretmenliği niteliği**, müzik öğretmenin nasıl ve ne biçim olduğunu belirten, onu başkalarından veya başka öğretmenlerden ayıran özellik”; “müzik öğretmenini başkalarından veya başka öğretmenlerden ayırt etmeye yarayan ve ölçülebilen özellik”tir.

Yakın geçmişe kadar *öğretmen nitelikleri* bağlamında müzik öğretmenliği nitelikleri, müzik öğretmenlerine ilişkin olarak üzerinde önemle durulan başlıca kavramların başında geliyordu. Bu bağlamda konu son yıllarda “İdeal bir müzik öğretmeni nasıl olmalıdır?” ((Sun 2000) veya “Nasıl bir müzik öğretmeni?” (Sevgi 2003) gibi sorularla sık sık gündeme getiriliyordu.

Müzik eğitiminin *genel* (*herkes*), *özengen* (*amatör*) ve *mesleki* (*profesyonel*) olmak üzere *üç ana kitleye*, *üç ana amaca* ve *üç ana işleve* yönelik olarak tasarlanıp

gerçekleştirildiği; bu üç ana kitle, amaç ve işlevin daha çok hangisine yönelik ise ona göre bir nitelik ve nicelik kazandı; ve böylece (1) *genel müzik eğitimi*, (2) *özengen müzik eğitimi* ve (3) *mesleksi müzik eğitimi* denilen üç ana türe ayrıldığı açıkça ortaya konuldu (Uçan 1983, 1986, 1989, 1990). Bunların ortaya konulmasından itibaren müzik öğretmenliği niteliklerinin (veya yeterliklerinin) de bu bağlamda çok daha kökten ve temelden ele alınarak çok daha gerçekçi bir biçimde yeniden belirlenmesi gerektiği anlaşılmaya başladı. Çünkü, *müzik öğretmenliği niteliklerinin [yeterliklerinin] başlıca belirleyicilerinden biri, müzik öğretmenin vereceği müzik eğitiminin türü ve niteliğidir* (Uçan 1979-1982). Müzik öğretmenliği nitelikleri, müzik öğretmenin vereceği müzik eğitiminin türü ve nitelikleriyle tutarlı olmak zorundadır.

Müzik öğretmenliği nitelikleri esas olarak müzik eğitimin bütününe ve üç ana türüne göre biri *temel (T) genel çerçeve nitelikler*, üçü *ana çerçeve nitelikler* olmak üzere dört kümede belirlenebilir. Bu nitelikler ve kümeler şöyle sıralanabilir:

(T) Müzik Öğretmenliği Genel Çerçeve Nitelikleri.

(1) Genel Müzik Öğretmenliği Nitelikleri,

(2) Özengen Müzik Öğretmenliği Nitelikleri,

(3) Mesleksi Müzik Öğretmenliği Nitelikleri.[Müzik Alanında Dal Öğretmenliği Nitelikleri]

Müzik öğretmenliği nitelikleri, ister temel genel çerçeve düzeyinde, ister üç ana çerçeve düzeyinde olsun, *dört boyutta* belirlenir:

(1) Müzik Alansal Nitelikler,

(2) Genel Kültürel Nitelikler,

(3) Genel Eğitimsel Nitelikler,

(4) Müzik Eğitimsel Nitelikler.

Müzik öğretmenliği nitelikleri, esas olarak bu dört ana boyuttaki niteliklerin bir toplamı, bütünü ve bileşkesidir.

4. Müzik Öğretmenliği Niteliklerinin Oluşumuna-Gelişimine Genel Bir Bakış:

Müzik öğretmenliği niteliklerinin oluşumunu ve gelişimini öğretmenlik niteliklerinin *ilk doğal temel kaynaklarına* inerek ve o kaynaklardan yola çıkarak ele almak doğru olur.

(1) Öğretmenlik niteliklerinin oluşumunda *ilk doğal temel kaynak* annelerimiz ve babalarımızdır. Çünkü, annemiz ve babamız *ilk doğal öğretmenlerimizdir*. Onlar, genellikle çoğu eğitimciler tarafından da *ilk doğal öğretmen(ler)imiz* olarak kabul edilir. Bu bakımdan *annelik-babalık niteliklerinin* önemli bir bölümü *doğal temel öğretmenlik nitelikleridir*. Bu ilk-birincil doğal temelin yanı sıra büyük annelerimiz ve büyük babalarımız da yaşamımızda *ikincil doğal öğretmenler* rolünü oynarlar, üstlenirler (oynamışlardır, üstlenmişlerdir).

(2) Sonra yavaş yavaş başka bir *bilen insan* öğretme rolünü oynamaya başlar. Bu bağlamda “*bilen öğretir, çalan öğretir, söyleyen öğretir, yaratan öğretir*” ilkesi benimsenir, ön plâna çıkar (çıkıştır).

(3) Ardından adım adım *ustaya* veya *ustalara* gereksinim duyulur ve böylece “*usta öğretir*” veya “*ustadan öğrenilir*” ilkesi egemen olur (olmuştur). Bunlar bir bakıma “usta biliciler, usta çalıcılar, usta söyleyiciler, usta yaratıcılar”dır. (Bunların Batı’daki tipik temsilcileri “maestrolar”dır.) Günümüzdeki “büyük usta öğreticiler”in ilk varoluşları bu aşamaya dayanır (dayanmıştır).

(4) Sonraları *ustalık* yetmez veya yeterli görülmez olur ve onun yanı sıra veya ondan ayrı olarak *öğreticilik* aranmaya başlar. Bu arayış sürecinde önceleri “*alaylı*”, sonraları “*mektepli*” öğretmenler oluşur; ardından “*alaylı*” ve “*mektepli*” öğretmen tipleri ayrımı başlar (başlamıştır).

(5) Daha sonraları *alaylılar* yavaş yavaş sahneden çekilir, *mektepliler* onların yerini alır. Bu arada *usta öğreticiler* işlevlerini sürdürürken *mektepliler* arasında “alanında güçlü, genel kültürlü, öğreticiliği güçlü” öğretmen tipi oluşur (oluşturmuştur).

Çağımızdaki *öğretmen nitelikleri* veya günümüzdeki *öğretmen yeterliklerinin* özünde tarihsel süreç içinde birbirini izleyen bütün bu oluşumların-gelişimlerin köklü ve kalıcı izleri vardır. İlköğretim öncesinde (“okul öncesinde”) *anaokulu-anasınıfi öğretmenliği* nitelikleri *annelik* nitelikleri ile çok büyük oranda örtüşür. İlköğretimde *sınıf öğretmenliği* nitelikleri ile *annelik* niteliklerinin ve *babalık* niteliklerinin bir bölümünün belirli ölçüde örtüştüğü görülür. Ortaöğretimde *ortaöğretim öğretmenliği* niteliklerinde *ustalık* niteliklerinin izlerini sürdürdüğü yadsınamaz. Yükseköğretim öğretmenliğinde *üstalık* niteliklerinin izlerinin varlığını koruduğu bilinen bir gerçektir.

5. Müzik Öğretmenliğinde Niteliklerden Yeteneklere, Yeteneklerden Yeterliklere

Genel olarak bakıldığında müzik öğretmenliğinde uzun bir süreç sonunda *niteliklerden yeterliklere* gelindiği görülmektedir. Özel olarak bakıldığında ise onunla birlikte *istidat*’tan *yetenek*’e ve *yetenek*’ten yeterlik’e gelindiği fark edilmektedir. Bu nedenle müzik öğretmenliğinde *niteliklerden yeterliklere* gelişi irdelerken *istidat*, *yetenek* ve *yeterlik* kavramları arasındaki ilişkileri gözardı etmemek gerekmektedir.

5.1. Yeteneklerden Yeterliklere

İstidat, doğuştan-yaradılıştan gelen veya sonradan edinilen yetenek (“*anıklık*”), doğal yetenek. Müzik öğretmeni yetiştirmede “*istidat* ve *kabiliyet*” kavramları uzun bir süre birlikte kullanıldı. *Yetenek*, bir şeyi yapabilme niteliği [gücü], (“*kabiliyet*”). Bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç (“*kapasite*”). Kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınır. Dışarıdan gelen bir etkiyi alabilme gücü. *Yeterlik*, “bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi (“*ehliyet*”), görevini yapma gücü, bir işi, bir görevi, bir işlevi yerine getir(ebil)me” (“*kifayet*”)tir. Tam bu noktada “yeterlik mi”, “yeterlilik” mi diye sorulagelen, gündeme getirilegelen bir kavramsal *sorunsala* (“*problematik*”)e kısaca değinmekte yarar vardır. *Yeterlilik*, “yeterli olma durumu”dur. *Yeterli*, “bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgisi olan, bir görevi, işlevi yerine getirme gücü olan, gereksinimlere cevap veren, gereksinimleri karşılayan” demektir (TDK 2005).

5.2. Müzik Öğretmenliğinde Yetenek mi, Yeterlik mi?, Her İkisi mi?

Yetenek, daha çok müzik öğretmenliği eğitimi *almak-görmek* veya müzik öğretmeni *olmak* için gereklidir. *Yeterlik* ise daha çok müzik öğretmenliği *belgesini-yetkisini almak* ve müzik öğretmenliği *yapmak* için gerekli görülüyor. Genel olarak *yetenek* daha çok müzik öğretmenliği eğitimi programına girişte aranır, *yeterlik* ise daha çok bu programın belli aşamalarında ve sonunda aranır, kazanılır. Öyleyse, müzik öğretmenliğinde ‘yetenek mi?’, ‘yeterlik mi?’ sorusunun doğru yanıtı, ‘ya yetenek, ya yeterlik’ biçiminde değil, ‘hem yetenek, hem yeterlik’ biçiminde olmak gerekiyor. Çünkü, müzik öğretmenliği için her ikisi de gerekli görünüyor.

Görülüyor ki müzik öğretmenliğinde tartışılmakta olan *yeterlikler* konusu geçmişte başlayan belirli bir kavramsal oluşum-gelişim sürecinin günümüzdeki *güncel* aşamasını oluşturmaktadır. Anlaşıyor ki öğretmenlikte *nitelikler* ve dolayısıyla *yeterlikler* konusunun belirli bir kavramsal özgeçmiş vardır. Bu kavramsal özgeçmiş iyi bilinmeksizin *yeterlik* konusunu sağlıklı tartışmak ve olumlu bir sonuca bağlamak çok zordur, hatta kimi durumlarda neredeyse olanaksızdır.

5.3. Yeterlikler ve Davranışlar

Müzik öğretmenliğinde *yeterlikler* ile *davranışlar* arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Her yeterlik, kapsadığı davranışlarla tanımlanır, belirginleşir ve gözlenebilir-ölçülebilir hâle gelir. Bu bağlamda genel olarak aşağıda belirlenen biçimde

(1) *öğretme davranışlarından öğretmen davranışlarına*

(2) *öğretmen davranışlarından öğretmen becerilerine,*

(3) *öğretmen becerilerinden öğretmen yeterliklerine*

doğru gelişen bir süreç yaşanmıştır. Bu süreç, geçmiş dönemlerde yapılan birçok araştırmanın ve incelemenin ana konusunu veya ana konularından birini oluşturmuştur (Ertürk 1970).

6. Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri ve Dayandıkları Alt-Üst Yapısal Düzenler

Türkiye’de müzik öğretmenliği yeterlikleri 1924 yılında kurulup açılan Musiki Muallim Mektebi, aynı yıl çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu ile 1925 yılında yürürlüğe giren Musiki Muallim Mektebi Talimatnamesi’yle belirli bir alt-üst yapısal, yasal ve yönetmeliksel düzene bağlanmıştır. Bu düzen çerçevesinde 1930’lu, 1940’lı ve 1960’lı yıllarda belli değişimler geçiren müzik öğretmenliği yeterlikleri 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden itibaren günümüze dek geçerliğini sürdüren bir yapıya ve modele kavuşmuştur. Bu model 1980-1982 yılları arasında Uçan tarafından yapılan bir çalışmada açıklanarak daha belirgin bir kavramsal modele dönüştürülmüştür. 1990’lı yıllarda YÖK bünyesinde yapılan çalışmalarla ayrıntılı belirginleştirilen bu yeterlikler 2000’li yıllarda Millî Eğitim Bakanlığınca yürütülen çalışmalar yoluyla daha ayrıntılı bir belirginlikle saptanma aşamasına gelmiş bulunmaktadır.

6.1. Genel Eğitbilimsel çalışmada öngörülen ğretmenlik Yeterlikleri (1970'ler)

Müzik ğretmenliği yeterlikleri, genel eğitbilimsel çalışmalarda öngörülen ve 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan modele göre

- (1) zel Alansal Yeterlikler,
- (2) Genel Kültürel Yeterlikler,
- (3) Eğitbilimsel Yeterlikler,

olmak üzere üç ana boyutta veya üç ana kümede toplanır.

6.2. Müzik Eğitbilimsel çalışmada öngörülen ğretmenlik Yeterlikleri (1980'ler)

Müzik ğretmenliği yeterlikleri, Uçan tarafından yapılan çalışmalar ve o bağlamda 1980'de başlanıp 1982'de sonuçlandırılan doktora tez araştırmasında eğitbilimsel boyutta *genel* ve *müziksel* olmak üzere iki boyuta ayrılmıştır (Uçan 1982, 1996, 51). Buna göre söz konusu yeterlikler

- (1) zel Alansal Yeterlikler,
- (2) Genel Kültürel Yeterlikler,
- (3) Genel Eğitbilimsel Yeterlikler,
- (4) Alan Eğitbilimsel Yeterlikler,

olmak üzere dört ana boyutta veya dört ana kümede toplanır.

6.3. YK-Yüksek ğretim Kurulunca ngrlen ğretmenlik Yeterlikleri (1990'lar)

Müzik ğretmenliği yeterlikleri, YK-Dünya Bankası işbirliğiyle 1994-1997 yılları arasında yapılan hizmet öncesi ğretmen eğitimini geliştirme çalışmaları kapsamında (erevesinde)

- (1) Alan Bilgisine İlişkin Yeterlikler,
- (2) ğretme-ğrenme Sürecini Yönetmeye İlişkin Yeterlikler,
- (3) ğrenci Kişilik (Rehberlik) Hizmetlerine İlişkin Yeterlikler,
- (4) Kişisel ve Meslekî zelliklere İlişkin Yeterlikler

olmak üzere dört an boyutta veya dört ana kümede toplanır (YÖK 1997, 5-6). Bunların yanı sıra ayrıca bir de “Konu Yeterlikleri” eklenmiştir (belirlenmiştir)

6.4. MEB-Millî Eğitim Bakanlığınca Öngörülen Öğretmen Yeterlikleri (2000’ler)

Müzik öğretmenliği yeterlikleri, Millî Eğitim Bakanlığınca son olarak 2000 yılında yürürlüğe giren Temel Eğitime Destek Programı (TEDP) kapsamında 2002 yılında başlatılan öğretmen yeterliklerine ilişkin çalışmalar çerçevesinde yeniden ele alınmıştır. Bu bağlamda 2004 yılında yapılan belli çalışmalarla ortaya konulan İlköğretim Müzik Öğretmenlik Mesleği Yeterlikleri taslağında (1) Genel Yeterlikler, (2) Özel Alan Yeterlikleri olmak üzere iki ana ve on alt kümede belirlenmiş bulunmaktadır (MEB 2005a, 2005b):

(1) Genel Yeterlikler

- A. *Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim* Yeterlikleri,
- B. *Öğrenciyi Tanıma* Yeterlikleri,
- C. *Öğretme ve Öğrenme Süreci* Yeterlikleri,
- D. *Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme* Yeterlikleri,
- E. *Okul, Aile ve Toplum İlişkileri* Yeterlikleri,
- F. *Program ve İçerik Bilgisi* Yeterlikleri.

(2) Alansal Yeterlikler (“Özel Alan Yeterlikleri”)

- A. *Alan Teorik Bilgi ve Becerileri Öğrenme Alanına İlişkin* Yeterlikler,
- B. *Ses Eğitimi ve Çalgı Öğretimi Öğrenme Alanına İlişkin* Yeterlikler,
- C. *Müziksel Yaratıcılık Öğrenme Alanına İlişkin* Yeterlikler,
- D. *Müzik Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin* Yeterlikler.

Genel yeterlikler daha önceki ‘*genel eğitimsel*’ yeterliklerin altı alt küme hâlinde, *Alansal yeterlikler* ise ‘*müzik alansal*’ yeterliklerin dört küme hâlinde düzenlenmesiyle meydana getirilmiştir.

7. Müzik Öğretmenliği Yeterliklerinin Günümüzdeki Temelleri-Kaynakları

Müzik öğretmenliği yeterliklerinin günümüzdeki temelleri-kaynakları *genel temeller-genel kaynaklar* ve *genel alanlar-genel kollar* olmak üzere iki başlık altında belirlenebilir.

7.1. Genel Temeller - Genel Kaynaklar

Öğretmenlik yeterlikleri, en temelde, ‘seçkin, saygın, sevgin ve kutsal’ yönü ağır basan bir ‘*insan nitelikleri*’ üzerine kurulur. Bu nedenledir ki *öğretmenlik*, öteden beri belli yönleriyle *kutsanır* ve sık sık *kutsal bir meslek* olarak nitelendirilir. Ancak, öğretmenlikte veya öğretmenlik mesleğinde bu en temel niteliklerle birlikte başka nitelikler de aranır. Bütün bunlar şöyle sıralanır:

- (1) *İnsan* nitelikleri, (‘insanlaşma-insancılaşma’ süreciyle birlikte)
- (2) *Yurttaş* nitelikleri, (‘yurttaşlaşma-yurttaşcılılaşma’ süreciyle birlikte),
- (3) *Toplumdaş* nitelikleri, (‘toplumdaşlaşma-toplumdaşcılılaşma’ süreciyle birlikte),
- (4) *Ulusdaş* nitelikleri, (‘uluslaşma-ulusculaşma’ süreciyle birlikte),
- (5) *Küredaş* nitelikleri (‘küreselleşme-küseselcilleşme’ süreciyle birlikte).

Müzik öğretmenliği yeterlikleri her şeyden önce bu niteliklere temellenir, dayanır, bu nitelikler üzerine kurulur. Çünkü bu nitelikler *temel* ve *dayanak* niteliklerdir. Bu nedenle hiçbirinden vazgeçilemez. Bu niteliklerin *en başında* ve *en temelinde* *insan nitelikleri* gelir. Onu sırasıyla *yurttaş*, *toplumdaş*, *ulusdaş* ve *küredaş* nitelikler izler.

7.2. Genel Alanlar - Genel Kollar [Müzik Öğretmenliği Yeterlik Alanları]

Bunların başlıcaları müzik öğretmenliği eğitim alanları ile müzik alanının ana kolları ve temel başarımlar alanlarıdır.

A. Müzik Öğretmenliği Eğitimi Alanları

- (1) Müzik Alanı,
- (2) Genel Kültür Alanı,
- (3) Genel Eğitim Bilimleri Alanı,
- (4) Müzik Eğitimi Bilimleri Alanı.

B. Müzik Alanının Ana Kolları

- (T) Müzik Yaşamı,
- (1) Müzik Sanatları,
- (2) Müzik Bilimleri,
- (3) Müzik Teknikleri,
- (4) Müzik Felsefeleri.

C. Müzik Alanının Temel Başarımlar Alanları

- (1) Müziksel Devinme-Oynama,
- (2) Müziksel İşitme-Okuma-Yazma,
- (3) Müziksel Söyleme-Çalma-Yönetme,
- (4) Müziksel Yaratma-Besteleme-Doğaçlama,
- (5) Müziksel Bilgilenme-Kurallama-Kuramlama.

Müzik öğretmenliği yeterliklerinin günümüzdeki bu temellerinden-kaynaklarından yararlanma biçimi, kapsamı ve derecesi müzik öğretmenliğinin boyutlarına, görevlerine-işlevlerine, kapsamına ve ülkelerin kendileri için geçerli gördükleri müzik öğretmenliği modellerine-tiplerine-türlerine göre değişir.

7.3. Müzik Alanına İlişkin Bilgilerin Genel Aşamalı Sınıflanması

Müzik öğretmenliği yeterliklerinin günümüzdeki temellerinden ve kaynaklarından biri olan müziksel bilgilenme-kurallama-kuramlama alanı, müziksel bilgilere ilişkin bir genel aşamalı sınıflamayı gerekli ve zorunlu kılar. Çünkü, böyle bir sınıflama, çalışmaların sağlıklı ve tutarlı olmasında çok etkin ve belirleyici rol oynar.

Müzik alanına ilişkin bilgiler, Bloom'un bilişsel alan sınıflamasındaki "Bilgi" basamağında ortaya koyduğu modelin (Ertürk 1994, 64-65) Uçan tarafından müzik alanına uyarlanarak geliştirilmesiyle yapılan genel aşamalı sınıflamada ilk kez dizgeleştirilmiştir (Uçan 1993/1994; 1994, 81-82; 2005b, 159-160). Uçan tarafından sonraları yeniden ele alınarak bilimsel açıdan daha da geliştirilen *Müziksel Bilgilerin Genel Aşamalı Sınıflanması* genel olarak şu üç ana aşamalı kümeye ayrılır:

- (1) *Müziksel Belirgenler(Bilgisi),*
- (2) *Müziksel Belirgenlerle Uğraşma Yolları (Bilgisi),*
- (3) *Müziksel Evrenseller ve Soyutlamalar (Bilgisi).*

Bu aşamalı kümeler aşağıda sıralanan alt aşamalardan oluşur:

1. Müziksel Belirgenler (Bilgisi)

- 1.1. Müziksel Kavramlar ve Terimler (Bilgisi),
- 1.2. Müziksel Gerçekler ve Olgular (Bilgisi),
- 1.3. Müziksel Araçlar ve Gereçler (Bilgisi),
- 1.4. Müziksel Dağar ve Dağarcıklar (Bilgisi).

2. Müziksel Belirgenlerle Uğraşma Yolları (Bilgisi)

- 2.1. Müziksel Alışılar (Bilgisi),

2.2. Müziksel Yönelimler ve Sıralı-Aşamalı Diziler (Bilgisi),

2.3. Müziksel Sınıflamalar ve Ulamlar (Bilgisi),

2.4. Müziksel Ölçütler (Bilgisi),

2.5. Müziksel Yöntemler (Bilgisi).

3. Müziksel Evrenseller ve Soyutlamalar (Bilgisi)

3.1. Müziksel Çizimler/Şemalar ve Modeller (Bilgisi),

3.2. Müziksel İlkeler ve Genellemeler (Bilgisi),

3.3. Müziksel Kuramlar ve Yapılar (Bilgisi).

Müziksel Bilgilerin Genel Aşamalı Sınıflanması müzik alanının tüm kol ve dalları için geçerli, güvenilir ve kullanışlı bir *bilimsel sınıflama*dır. Bu bilimsel sınıflama ilgililer tarafından gereğince önemsenmeyi ve yeterince kullanılmayı beklemektedir.

7.4. Özel Alansal Temeller-Kaynaklar

Müzik öğretmenliği yeterliklerinin en ağırlıklı boyutunu özel alan yeterlikleri oluşturur. Müzik öğretmenliği özel alan yeterliklerinin belirlenmesinde özel alansal temeller ve kaynaklar çok önemli rol oynar. Bu belirlemede müzik eğitiminin türleri ve boyutları, müzik öğretmenliğinin görev alanları ve görev düzeyleri ile birlikte öğrenme alanları ve öğretme alanları ana belirleyiciler işlevi görür.

Burada *öğrenme alanları* ile *öğretme alanları* arasındaki eşleşme, çakışma, örtüşme ve farklılaşmalar dikkatle ve önemle göz önünde bulundurulur. Bunu yaparken “öğrenme alanları ile öğretme alanları birbirinin aynı mıdır, birbirine eşdeğer midir?”, “öğrenme alanları ile öğretme alanları ne derecede veya hangi oranda örtüşmektedir?”, “öğrenme alanları ile öğretme alanları hangi bakımlardan ne derecede farklıdır?” gibi birçok sorunun sorulup yanıtlanması, yanıtların irdelenmesi, tartışılması, tartışmaların uzlaşılabilir ve uzlaşılabilen yönleriyle bir sonuca bağlanması gerekir.

A. Müzik Eğitimi Türleri

(1) Genel Müzik Eğitimi,

(2) Özengen Müzik Eğitimi,

(3) Mesleki Müzik Eğitimi.

B. Müzik Eğitiminin Boyutları/Kapsamı

(1) Müzik Kuramları Eğitimi,

(2) Ses Eğitimi,

(3) Çalgı Eğitimi,

- (4) Bestecilik Eğitimi,
- (5) Müzik Toplulukları Eğitimi,
- (6) Müziksel Teknoloji Eğitimi.

C. Müziksel Davranış Alanları/Biçimleri

- (1) Müziksel Devinme-Oynama,
- (2) Müziksel Yaratma-Üretme,
- (3) Müziksel Soslendirme-Yorumlama,
- (4) Müziksel Algılama-Özümleme,
- (5) Müziksel Çevirme-Dönüştürme,
- (6) Müziksel Bilgilenme-Bilgileştirme,
- (7) Müziksel Düşünme-Yansıtma,
- (8) Müziksel Eleştirme-Değerlendirme,
- (9) Müziksel Beğenme-Hoşlanma,
- (10) Müziksel Kişiliklenme-Kimlikleşme,
- (11) Müziksel İletişme-Etkileşme,
- (12) Müziksel Yararlanma-Yararlandırma.

Ç. Müzik Eğitimi Kademeleri/Düzeyleri

- (1) Ön Müzik Eğitimi (Ailede-Yuvada),
- (2) Temel Müzik Eğitimi (Anaokulunda-Anasınıfında),
- (3) İlköğretim Müzik Eğitimi, (İlköğretim Okulunda),
- (4) Ortaöğretim Müzik Eğitimi, (Genel Liselerde),
- (5) Özenen Müzik Eğitimi, (Müzik Derneklerinde-Dersanelerinde-Kurslarında),
- (6) Müzik Alanında Dal Eğitimi. (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümlerinde).

Ailede-Yuvada Ön Müzik Eğitimi: Aile ve yuva birer *ön eğitim kurumudur*. Buna bağılı olarak ailede ve yuvada gerçekleşen *ön müzik eğitimidir*. *Ön müzik eğitimi* genellikle müzik öğretmenliğinin doğrudan görev alanı içine girmez. Ailede ve yuvada yapılan ön müzik eğitimi, anaokulunda ve anasınıfındaki *elementer (ögesel) müzik eğitimi* ile *temel müzik eğitimine* hazırlayıcı bir işlev görür.

Anaokulunda/Anasınıfında Temel Müzik Eğitimi: Anaokullarında ve anasınıflarında müzik eğitimi genel olarak *müziksel etkinleşim, müziksel anlatım ve temel müziksel beceriler oluşturma* ve bütün bunların doğal bir sonucu olarak *bütünsel-müziksel gelişim* işlevli bir *temel müzik eğitimidir*. Böyle bir müzik eğitimi ailedeki veya yuvadaki *ön müzik eğitimi* aşamasının ardından *elementer (ögesel) müzik eğitimi* olarak başlar ve *temel müzik eğitimine* dönüşür. Esas olarak *aile-yuva-anaokulu-anasınıfı* evreleriyle bir bütün olan bu aşamadaki müzik eğitiminin, *erken müzik eğitimi* olarak adlandırılmasını veya nitelendirilmesini doğru bulmuyorum. Çünkü bu evrelerde verilen müzik eğitimi *erken* değil *tam zamanında* müzik eğitimidir. Bu nedenle de *erken müzik eğitimi* olarak değil *zamanında müzik eğitimi* olarak adlandırılmasını ve nitelendirilmesini doğru buluyorum.

İlköğretimde Genel Müzik Eğitimi: İlköğretimde müzik eğitiminin en örgün odağını/özeğini *Müzik* dersi oluşturur. İlköğretimde müzik dersinin dört temel özelliği vardır: **Müzik** dersi (1) bir **anlatım** (=”ifade”)dersidir, (2) bir **beceri** (=”maharet”) dersidir, (3) bir **içerik** (=”muhteva”) dersidir, ve nihayet tüm bunların doğal bir sonucu ve bir toplamı, bütünü ve bileşkesi olarak (4) bir **kültür** (=”hars” ve hatta bir ölçüde “uygarlık” (=”medeniyet”) dersidir. Bu derste birinci devrede (1.-3. yıllarda) *anlatım ve beceri* yönü, ikinci devrede (4.-5.yıllarda) *anlatım-beceri ve içerik* yönü, üçüncü devrede ise *beceri-içerik ve kültür* yönü ağır basar.

Bu bakımdan ilköğretim okullarındaki bu dersin Birinci Kademe’de (1.-5. yıllarda) *anlatım* ve dolayısıyla *sesel-müziksel dil* ağırlıklı olması nedeniyle (1) **Müzikçe** dersi, İkinci Kademe’de (6.-8. yıllarda) ise şimdiye kadar olduğu gibi (2) **Müzik** dersi olarak adlandırılmasının daha işlevsel olacağını düşünüyorum.

Ortaöğretimde Genel Müzik Eğitimi: Ortaöğretimde de müzik eğitiminin en örgün odağını-özeğini *Müzik* dersi oluşturur. Ortaöğretimde müzik dersinin *anlatım, beceri ve içerik* dersi özelliklerini taşımakla birlikte genel olarak bakıldığında daha çok *kültür* ağırlıklı bir ders görünümündedir. Bu bakımdan ortaöğretim kurumlarındaki *genel müzik eğitimi* işlevli bu dersin (3) **Müzik Kültürü** dersi olarak adlandırılması gerektiğini, böyle bir adlandırmanın dersin *genel kapsam ve işlevine* daha uygun düşeceğini öteden beri belirtiyorum, öneriyorum.

8. Müzik Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerini Belirlemede İki Ana Temel Belirleyici Öge:

“Öğrenme Alanları”–“Öğretme Alanları”

Müzik öğretmenliği yeterliklerini belirlemede müziksel *öğrenme* alanları ile *öğretme* alanları çok önemli iki belirleyicidir. Hatta bazı bakımlardan müziksel *öğrenme alanları* ile *öğretme alanları* müzik öğretmenliği yeterliklerinin saptanmasında *eşdeğer belirleyiciler* olarak görülebilir. Ne var ki Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü (ÖEGM) tarafından *İlköğretim Müzik Öğretmenliği Mesleği Özel Alan Yeterlikleri* (İlköğretim MÖ MÖAY) belirlenirken *öğrenme alanları* esas alınmaktadır, *öğretme alanları* ise pek dikkate alınmıyor görünmektedir.

Genel olarak *Aritmetik*teki “*toplama, çıkarma, çarpma, bölme*” olarak sıralanan *dört işlem* gibi, **Müzik**te de birtakım işlemler vardır. Bu işlemlerin sayısı ve kapsamı müzik eğitiminin ilköğretim öncesindeki *temel eğitim* basamağından *ilköğretim* ve *ortaöğretim* basamaklarına doğru gittikçe artar ve genişler. Bu bağlamda müziksel

işlemler genellikle *dört işlem*, *altı işlem*, *sekiz işlem*, *on işlem* ve *oniki işlem* olarak kendini belli eder.

Anaokulundaki temel müzik eğitimi basamağında daha çok geçerli olan Müzikte Dört İşlem şunlardır: (1) Devinme(-Oynama), (2) Dinleme(-Anlamlandırma), (3) Seslendirme(-Yorumlama), (4) Besteleme(-Doğaçlama). Ancak, bu dört işlem kimi müzik eğitimcileri tarafından azımsanır.

İlköğretimdeki genel müzik eğitimi basamağında daha çok geçerli olan Müzikte Altı İşlem şunlardır: (1) Devinme-Oynama, (2) İşitme-Dinleme, (3) Söyleme-Çalma, (4) Doğaçlama-Besteleme, (5) Okuma-Yazma, (6) Bilgilenme-Kuramlama.

Ortaöğretimdeki genel müzik eğitimi basamağında daha çok geçerli olan Müzikte Sekiz İşlem şunlardır: (1) Müziksel Devinme-Oynama, (2) Müziksel Yaratma-Üretme, (3) Müziksel Seslendirme-Yorumlama, (4) Müziksel Algılama-Özümseme, (5) Müziksel Çevirme-Dönüştürme, (6) Müziksel Bilgilenme-Bilgileştirme, (7) Müziksel Düşünme-Yansıtma, (8) Müziksel Eleştirme-Değerlendirme.

İlk ve Orta öğretimde artırılmış müzik eğitimi basamağında daha çok geçerli olan Müzikte On İşlem şunlardır: (1) Müziksel Devinme-Oynama, (2) Müziksel Yaratma-Üretme, (3) Müziksel Seslendirme-Yorumlama, (4) Müziksel Algılama-Özümseme, (5) Müziksel Çevirme-Dönüştürme, (6) Müziksel Bilgilenme-Bilgileştirme, (7) Müziksel Düşünme-Yansıtma, (8) Müziksel Eleştirme-Değerlendirme, (9) Müziksel İletişme-Etkileşme, (10) Müziksel Kişiliklenme-Kimlikleşme.

Orta öğretimde artırılmış müzik eğitimi basamağında daha çok geçerli olan Müzikte Oniki İşlem şunlardır: (1) Müziksel Devinme-Oynama, (2) Müziksel Yaratma-Üretme, (3) Müziksel Seslendirme-Yorumlama, (4) Müziksel Algılama-Özümseme, (5) Müziksel Çevirme-Dönüştürme, (6) Müziksel Bilgilenme-Bilgileştirme, (7) Müziksel Düşünme-Yansıtma, (8) Müziksel Eleştirme-Değerlendirme, (9) Müziksel İletişme-Etkileşme, (10) Müziksel Kişiliklenme-Kimlikleşme, (11) Müziksel Beğenme-Hoşlanma, (12) Müziksel Yararlanma-Yararlandırma.

9. Müzik Öğretmenliği Genel Çerçeve Yeterlikleri

Müzik öğretmenliği, mesleğin genel adı olarak belli bir bütünlüğü ifade eder. Ancak bu bütünlük kendi içinde müzik eğitimi türlerine ve okul kademelerine göre ayrımlaşır (farklılaşır). Bu bakımdan müzik öğretmenliği yeterliklerinin önce *genel çerçeve* hâlinde belirlenmesine gerek vardır. Bu işlem sonunda ortaya çıkan yeterliklere *müzik öğretmenliği genel çerçeve yeterlikleri* denir. Bu *genel çerçeve* ortaya çıktıktan sonra onunla tutarlı olarak müzik eğitimi türlerine ve okul kademelerine göre *alt çerçeveler* belirlenir. Bundan sonra alt çerçeve yeterlikler ile genel çerçeve yeterliklerin ve bunları belirleme işlemlerinin *sağlaması* yapılır. Çünkü, müzik öğretmenliği mesleğinin *genel çerçeve yeterlikleri* bir bakıma alt çerçeve yeterliklerin ortak bileşenlerinden ve bunların biresmesinden oluşur. Başka bir deyişle müzik öğretmenliği mesleğinin genel çerçeve yeterlikleri, alt çerçeve yeterliklerin ortak bileşenlerinin bir toplamı, bütünü ve bileşkesidir. Bu nedenle böyle bir sağlamaya gerek vardır. Böyle bir sağlama ile söz konusu yeterliklerin ve onları belirleme işlemlerinin doğruluğu ortaya konur.

Müzik öğretmenliği genel çerçeve yeterlikleri bir *üst çatı* veya *üst çerçeve* işlevi görür. Genellikle *üst çatı* veya *üst çerçeve* ne denli sağlam, tutarlı ve güvenli ise *alt çatılar* ve *alt çerçeveler* de o denli sağlam, tutarlı ve güvenli olur.

Müzik eğitiminin tüm türleri, düzeyleri ve okul kademeleri ile tüm müzik öğretmenliği modelleri veya tipleri ile için geçerli olan bir *müzik öğretmenliği genel çerçeve yeterlikleri* vardır. Örneğin *Türk müzik kültürünü tüm bileşenleriyle veya paydaşlarıyla bir bütün olarak görebilme* böyle bir yeterliktir. Bu tür yeterliklerin çok ince elenip sık dokunarak belirlenmesi zorunludur.

9.1. Müzik Eğitimi Türlerine Göre Müzik Öğretmenliği/Eğitimciliği Yeterlikleri

1. Genel Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri,
2. Özenen Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri,
3. Mesleksi Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri. (Müzik Alanında Dal Öğretmenliği Yeterlikleri)

9.2. Eğitim-Okul Kademelerine Göre Müzik Öğretmenliği/Eğitimciliği Yeterlikleri

1. Anaokulu/Anasınıfı [İlköğretim Öncesi] Müzik Eğitimciliği Yeterlikleri,
2. İlköğretim Okulu Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri,
3. Ortaöğretim Okulları Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri.
4. AGSL Müzik Alanı Dal Öğretmenliği Genel Çerçeve Yeterlikleri
5. Özenen Müzik Eğitimciliği Genel Çerçeve Yeterlikleri

10. Müzik Öğretmenliği Yeterliklerinin Yeterliliği

Müzik öğretmenliği genel çerçeve yeterlikleri belirlendikten sonra bu *yeterliklerin yeterliliğinin* de belirlenmesi gerekir. Bu belirlemede *temel felsefi yaklaşım* ve *uzman kanısı* ile çok yönlü *bilimsel inceleme ve araştırma sonuçları* birlikte esas alınır. Burada işe koşulan bilimsel inceleme-araştırma sonuçlarının çok sağlam ve tutarlı *belirgi* ve *bulgulara* dayalı olması istenir. Başka bir önemli nokta *yeterliklerin yeterlik ölçütleridir*. Bu ölçütlerin önceden saptanmış olması büyük önem taşır. Ancak, bu ölçütlerin saptanması kolay bir iş değildir, epey zor iştir. Esas *sorun* burada yatmaktadır. Bu arada unutulmamalıdır ki, *müzik öğretmenliği yeterlikleri* gibi *yeterlik ölçütleri* de mutlak veya değişmez değildir. Ayrıca, müzik öğretmenliği yeterliklerinin belirlenmesinde *ulusallık* ile *evrensellik* arasında belirli bir *denge* sağlanması da önemlidir. Bu, müzik öğretmenliği yeterlikleri konusunda *ulusal ölçütler*, *uluslararası ölçütler* ve *evrensel ölçütler* konusunu gündeme getirir. Bu ölçütlerin belirlenmesi *ayrı*, fakat birbirleriyle *ilişkili* ve *eşgüdümlü* çalışmaları gerektirir.

11. Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğünce Hazırlanan

İlköğretim Müzik Öğretmenliği Mesleği Özel Alan Yeterlikleri'ne İlişkin

Genel Görüş, Eleştiri ve Öneriler

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğüne (ÖEGM'ce) *İlköğretim Müzik Öğretmenliği Mesleği Özel Alan Yeterlikleri* (İlköğretim MÖM ÖAY) konusunda, varolan çalışmaların geliştirilmesi veya yeni çalışmalar yapılması, geçmişten günümüze oluşagelen birikimin doğru değerlendirilmesi koşuluyla, her zaman gerekli, olumlu ve yararlı görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu yeterliklerin, özel alandaki 'Öğrenme Alanları' saptanarak her bir öğrenme alanı çerçevesinde 'Yeterlikler ve Performans Göstergeleri' olarak belirlenmesi, performans göstergelerinin de 'Temel, Orta, Uzman' olmak üzere üç aşamalı düzeyde saptanması olanaklı, fakat eksik bulunmaktadır.

Bu çalışmaları yaparken çağdaş-ulusal koşul, gereksinim ve beklentiler ile çağdaş-evrensel ilke ve ölçütlerin birlikte göz önünde bulundurulması, birbirleriyle bağdaştırılması gerekmektedir.

Müzik öğretmenin özel alan yeterlikleri belirlenirken esas olarak *insanın müziksel davranış biçimleri* temel alınır. Günümüzde genel kabul gören çağdaş anlayış ve yaklaşıma göre ***İnsanın Müziksel Davranış Biçimleri*** şunlardır: (T) Müziksel Kurulma-Devinme/Oynama, (1) Müziksel Algılama-Özümseme, (2) Müziksel Bilgilenme-Bilgileştirme, (3) Müziksel Çevirme-Dönüştürme, (4) Müziksel Seslendirme-Yorumlama, (5) Müziksel Yaratma-Üretme, (6) Müziksel Düşünme-Yansıtma. İnsanın müziksel davranış biçimleri biraz daha genişletilerek somutlaştırılınca şunlar ortaya çıkar: (T) Devinme-Oynama-Oyunlaştırma, (1) Dinleme-Algılama-Özümseme, (2) Bilgilenme-Bilgileştirme-Kuramlaştırma, (3) Okuma-Yazma-Aktarma, (4) Çalma-Söyleme-Yönetme, (5) Deneme-Doğaçlama-Besteleme, (6) Eleştirme-Değerlendirme-Yansıtma (Venus 1969; Lemmermann 1978; Uçan 2000).

Bunların en başında yer alan "(T) Müziksel Kurulma-Devinme/Oynama" veya "(T) Devinme-Oynama" diğerlerinin tümüne **temel (T)** oluşturur. Bu müziksel davranış biçimi öncelikle "Bedenin Müziksel Eğitimi"ni gerektirir, diğerleri için uygun zemin oluşturur ve bu nedenle çok önemlidir.

Öğrenme Alanları belirlenirken bunların dikkate alınması zorunludur. Bu zorunluluğun MEB ÖEGM'ce hazırlanmış olan *İlköğretim MÖMÖAY* taslağındaki 'dört öğrenme alanı' saptanırken yeterince dikkate alınmadığı veya alınmadığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan öğrenme alanlarının taslaktaki biçimde sınıflandırılmasına ve ifade edilmesine *tamamen katılmak* mümkün olamamaktadır.

Taslaktaki 'dört öğrenme alanı'nın tümü, esas olarak 'Müzik Kültürü' kapsamı içine girer. Başka bir deyişle taslaktaki "D. Müzik Kültürü" alanı aslında diğerlerinin tümünü kapsar. Ayrıca, söz konusu dört öğrenme alanının sadece ilki değil, tümü '**alan**'a, yani 'müzik alanı'na ilişkindir. Bu bakımdan taslakta yer verilen birinci ve dördüncü öğrenme alanlarının, en azından, "**A. Kuramsal Bilgi ve Beceriler**" ve "**D. Genel Müzik Kültürü**" biçiminde kısmen düzeltilmesinde ve böylece çelişkinin azaltılmasında, daha aza veya en aza indirilmesinde yarar vardır (bulunmaktadır).

Öbür yandan yine taslakta ikinci sıradaki "B. Ses Eğitimi ve Çalgı Öğretimi" öğrenme alanında yer verilen 'eğitimi' ve 'öğretimi' kavramları veya terimleri, açıkça

belirtilmese de, diğer üç öğrenme alanında da geçerlidir. Bu bakımdan bu terimlerin kullanılması kesinlikle gerekli görülüyorsa sadece 'B'deki öğrenme alanında değil, dört öğrenme alanında da kullanılması doğru olur. Buna göre genel bir düzeltme yapılırsa söz konusu dört 'öğrenme alanı' **A. Kuramsal Bilgiler-Beceriler ve Eğitimi-Öğretimi, B. Şarkı Söyleme-Çalgı Çalma ve Eğitimi-Öğretimi, C. Müziksel Yaratma ve Eğitimi-Öğretimi, D. Genel Müzik Kültürü ve Eğitimi-Öğretimi** biçiminde olabilir. Bunlara "E. Müzik Dinleme ve Eğitimi-Öğretimi" adlı yeni bir öğrenme alanı kesinlikle eklenmelidir. Böyle bir adlandırma ve yapılandırma ile öğrenme alanları aynı zamanda öğretme alanları hâline getirilmiş ve birbiriyle iç içeleştirilmiş olur.

Her müziksel 'öğrenme alanı' ile 'kapsamı (içeriği)' arasında birbiriyle yeterince tutarlı ve daha geçerli bir 'açılım-kapanım (bileşkelenim)' ilişkisi aranmalı ve bulunmalıdır.

Taslaktaki *İlköğretim Müzik Öğretmenliği Mesleği Özel Alan Yeterlikleri* (İlköğretim MÖM ÖAY) âdeta sadece 'öğrenme alanları'na dayandırılıyor veya en azından öyle görünüyor. Oysaki bu yeterlikler esas olarak 'öğrenme alanları'nın yanı sıra veya onlarla birlikte 'öğretme alanları'na da dayalı olmak durumundadır. Taslak, eğer onlara da dayandırıldı diyorsa o zaman 'öğrenme alanları ile öğretme alanları birbiriyle tamamen örtüşüyor' veya 'öğrenme alanları ile öğretme alanları birbirine eşittir' sayılına dayanıyor demektir. Böyle bir sayılıntının doğruluğu veya sağlamlığı en hafif deyimle *çok tartışma götürür*.

Bu arada İlköğretim MÖM ÖAY ve öğrenme alanları, bu biçimiyle müzik öğretmenin yetişim, görevlenim-işlevlenim alanını belirgin biçimde daraltıyor görünüyor. Müzik öğretmenliği öğrenme alanları, öğretme alanları ve yeterlikleri aşırı ölçüde sınırlandırılırsa, müzik öğretmenliği eğitiminde belirgin bir sığılaşma ve yüzeyselleşme olur veya böyle bir tehlikesiyle karşı karşıya kalınır.

Öğrenme alanlarındaki **Yeterlikler**'e ve her üç düzeydeki **Performans Göstergeleri**'ne eklenmesi gereken bazı yeterlikler ve göstergeler vardır. **Yeterlikler** de Performans Göstergeleri gibi 'temel', 'orta' ve 'uzman' olarak üç düzeye göre belirlenebilir. Taslakta yer almış olan **Performans Göstergeleri**: (1) 'Temel', 'Orta', 'Uzman' düzeylerinde hem *öncikleri gelişen* ve hem de bunlara *yenileri eklenen* bir özellik taşınmalıdır. (2) Her düzeyde gerekli olan *bilişsel, devinışsel, duyuşsal* ve *sezişsel* davranışları daha açık seçik kapsamalıdır. (3) Varolan birtakım yanlışlıklardan kurtarılmalı ve bazı fazlalıklardan arındırılmalıdır. Ayrıca, bazı **Yeterlikler** ve **Performans Göstergeleri** daha doğru ve tutarlı ifade edilmelidir.

Performans Göstergeleri özü itibarıyla *davranışsal*dır, *başarımsal*dır. Bu nedenle *performans göstergeleri* yerine daha Türkçe bir anlatım olarak **Davranış Göstergeleri, Başarım Göstergeleri** veya **Davranışsal Başarım Göstergeleri** denilebilir.

Öbür yandan, söz konusu çalışmanın **Giriş** bölümünün bir yerinde 'yeterlik' yerine 'yeterlilik' denilmiştir. Çok önemli olmasa da anlam karışıklığına yol açan bu durum düzeltilmelidir. Bir başka yerinde "...[öğrenciye] öğreten değil, öğrenciye rehber olan öğretmenler yetiştirilmesi hedeflenmiştir" denilmektedir (MEB 2005a, i). Bu hedefle âdeta *öğretmen* değil, *yol gösteren* veya başka bir deyişle *rehber öğretmen* yetiştirilmesi öngörülüyor demektir.

Taslağın en önemli, en tutarlı ve en yararlı yönü **İlköğretim Müzik Öğretmenliği**ni ayrı ve kendine özgü bir müzik öğretmeni olarak tiplemesi, adlandırması ve tanımlamasıdır. Taslak, ülkemizde 1925 tarihli *Musiki Muallim Mektebi (MMM) Talimatnamesi*'ndeki 'yeterlik belge'li *İlkokul Müzik Öğretmenliği*, 1950'lerin başlarından itibaren *İstanbul İlköğretmen Okulu Müzik Semineri*'nde uygulanan *Müzik Ağırlıklı İlkokul Öğretmenliği* ve 1990'dan itibaren *Eğitim Yüksekokulları*'nda uygulanan *Müzik Yan Alanlı İlkokul (Sınıf) Öğretmenliği* düzenlemelerinden sonra, bu kez Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çok önemli bir girişimdir. Bu girişim olumlu yönde kesin bir sonuca bağlanırsa *Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalları*'nda **İlköğretim Müzik Öğretmenliği Programı** adıyla ayrı bir Lisans Programının hazırlanıp yürürlüğe girmesi gerekecektir. Böyle bir oluşum müzik öğretmeni yetiştirmeye çok anlamlı yeni katkılar getirir.

Taslak, işte bu yönüyle, yıllardır bıkmaksızın usanmaksızın önerdiğimiz *eğitim veya okul kademelerine uygun farklı programlarla farklı tip müzik öğretmeni yetiştirme* sürecini başlatmaya güçlü bir gerekçe, uygun bir temel, yeni bir koşul ve kararlı bir adım oluşturmaktadır. Bu durumda Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Anabilim-Anasanat Dalları yetkilileri Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile görüşerek *temeleğitim* ("okulöncesi"), *ilköğretim*, *ortaöğretim*, *Anadolu güzel sanatlar liseleri* ve *özengen eğitim* için farklı müzik öğretmenliği lisans programları açma konusunda görüş birliği sağlamak, etkin girişimlerde bulunmak, gerekli işbirliği ve ortak çalışma yollarını işlerliği kavuşturmakla yükümlü görünmektedir.

12. Sonuçlar

Müzik öğretmenliği yeterlikleri her zaman çok önemli ve öncelikli bir konudur. Çünkü bu konu müzik öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimini, seçimini ve atanımını, görevlendirimini ve çalıştırımını, değerlendirimini ve yükseltimini doğrudan etkiler ve belirler. Bu bakımdan konu her zaman ve her yerde çok dikkatli, çok duyarlı ve çok özenli çalışmayı gerektirir.

Türkiye, müzik öğretmenliği yeterlikleri konusunda donanımlı, birikimli ve deneyimli bir ülkedir. Bu nedenle konu her yönüyle ve tüm boyutlarıyla belli bir derinlik, genişlik ve yoğunlukla ele alınmak durumundadır

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğüne (ÖEGM'ce) yürütülen çalışmalarla oluşturulan *İlköğretim Müzik Öğretmenliği Mesleği Özel Alan Yeterlikleri* (İlköğretim MÖM ÖAY) taslağı "öğrenciye *öğreten* öğretmen değil, *rehber* olan öğretmen yetiştirilmesi"ni öngörüyor. Bu öngörü "öğretmen - rehber öğretmen" konusunu yeniden tartışma gündemine getiriyor. Biliniyor ki *eğitmen*, *öğretmen*, *yolgöstermen*, *yönlendirmen*, *yöneltmen* birbirleriyle sıkı ilişkili olmakla birlikte bazı bakımlardan birbirlerinden az çok ayrı, farklı işlerin-görevlerin-işlevlerin kişileridir. Çünkü *eğitmenin* işi-işlevi-görevi *eğitmek*, *öğretmenin* işi-işlevi-görevi *öğretmek*, *yolgöstermenin* işi-işlevi-görevi *yolgöstermek*, *yönlendirmenin* işi-işlevi-görevi *yönlendirmek*, *yöneltmenin* işi-işlevi-görevi *yöneltmektir*. Burada iş-işlev-görev olarak *eğitmen-öğretmen*, *yolgöstermen*, *yönlendirmen-yöneltmen* bileşimleri geçerliklerini sürdürmektedir.

Öyleyse *yeterlikleri belirleme* çalışmalarına başlarken, önce, bu iş-işlev ve görevlerden hangisi isteniyor, daha doğrusu ne tür, ne tip veya nasıl bir *müzik öğretmeni* ya da *müzik eğitimci-öğretmeni* isteniyor, onun belirlenmesi gerekir. Eğer biraz önce

belirtilen iş-işlev ve görevlerin tümünün bir toplamı, bütünü ve bileşkesi isteniyorsa, onun adını doğru koymak gerekir. Böyle bir toplamı, bütünü ve bileşkeyi en doğru biçimde ifade eden bir adın bulunması, mesleğe bu adın verilmesi ve mesleğin buna göre tanımlanması gerekir. Sonra nerede, hangi basamakta veya kademedede nasıl bir müzik öğretmeni veya müzik eğitmeni-öğretmeni isteniyor, onun belirlenmesi gerekir.

Burada söz konusu olan *belli bir mesleğin yeterlikleridir*. Eğer meslek birtakım yeni nitelendirmelerle belirliliğini yitiriyor veya belirsizleşiyorsa yeterliklerin belirlenmesi zorlaşır. Böyle durumlarda önce *eğitmenlik-öğretmelik, yolgöstermenlik, yönlendirmenlik-yöneltmenlik* kavramları yeniden irdelenir. Çünkü *müzik eğitmenliği-öğretmenliği* deyim *müzik yolgöstermenliği*'nden veya *müzik yönlendirmenliği-yöneltmenliğinden* söz ediliyorsa burada bir çelişki var demektir. Önce bu *çelişkiyi* gidermek veya bu *çelişkiden* kurtulmak gerekir.

Yürütülmekte olan *İlköğretim Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri*'ni belirleme çalışmaları ile birlikte veya bu çalışmaların bitiminden sonra *Ortaöğretim Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri, Temel Eğitim (Okulöncesi) Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Alanı Dal Öğretmenliği Çerçeve Yeterlikleri* ve *Özengen Müzik Öğretmenliği Çerçeve Yeterlikleri*'ni belirleme çalışmalarının da yapılması gereklidir.

13. Öneriler

Müzik öğretmenliği yeterlikleri belirlenirken *eğitmenlik-öğretmenlik, yolgöstermenlik* ve *yönlendirmenlik-yöneltmenlik* kavram ve olguları konusunda zihinler çok açık, berrak ve saydam olmalıdır. Bu kavram ve olgular birbir(ler)iyile doğru ilişkilendirilmeli, birbir(ler)iyile karıştırılmamalı, biri diğer(ler)iyile tanımlamaya kalkışılmamalıdır.

Türkiye'de müzik öğretmenlikleri yeterliklerine ilişkin olarak yapılmış epey çalışma ve yayın bulunmaktadır. Bu tür çalışma ve yayınlarda 1973'ten ve özellikle 1982'den bu yana giderek hızlanan bir artış olmaktadır. Bu çalışma ve yayınların bir kısmı *özgün önerme*, bir kısmı *derleme*, bir kısmı da *araştırma* ve *inceleme* ürünüdürler. Müzik öğretmeni yeterlikleri belirlenirken tüm bu çalışma ve yayınlar yeterince taranmalı, tarama sonuçlarından etkili biçimde yararlanılmalıdır.

Müzik öğretmenliği yeterliklerine ilişkin çalışmalar başta Millî Eğitim Bakanlığı ve Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalları ile Müzik Eğitmcileri Derneği (MÜZED) olmak üzere bu alanda uzman kurum, kuruluş ve kişilerin etkin katılımlarıyla belirlenmelidir. Bu bağlamda *müzik eğitimi veren* kurum, kuruluş ve kişiler ile *müzik eğitimi alan* toplumsal katmanlar, kümeler ve kişiler gereksinime göre hem *ayrı ayrı* hem de *birlikte* çalışmalıdır. Katılımların gerçekten (a) *yerinde*, (b) *zamanında*, (c) *uygun biçimde* ve (ç) *yeterli sürede* olması sağlanmalıdır. (Katılımlar “şöyle bir görünürme-göründürme” “biçiminde veya “göstermelik” olmamalıdır.)

Müzik öğretmenliği yeterliklerinin mümkün olan en geçerli, en güvenilir, en uygulanabilir ve en geliştirilebilir nitelikte olabilmesi için bu konuda bilgisi, birikimi, deneyimi, donanımı, görüşü ve önerisi olanlar, bunları ilgililerin bilgi, görüş ve değerlendirmelerine sunmalı ve onlarla paylaşmalıdır.

Müzik öğretmenliği yeterlikleri belirlenirken önce *genel çerçeve yeterlikler (ana yeterlikler)*, sonra eğitim ve okul kademelerine özgü *alt çerçeve yeterlikler* ve daha *alt yeterlikler* belirlenmelidir.

14. Bitiriş

Müzik öğretmenliği yeterlikleri öncelikle müzik öğretmenlerini *yetiştiren, görevlendiren-çalıştıran-denetleyen* ve *örgütleyen* kurumların ortak konusudur. Bu bakımdan bu konuda Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Anabilim-Anasanat Dalları ile Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Teftiş ve Denetim Kurulu Başkanlığı, Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, İlköğretim Genel Müdürlüğü, Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ve Müzik Eğitimcileri Derneği'nin (MÜZED'in) işbirliği yapmaları ve ortak çalışmaları zorunludur. Bu çalışmalara konuyla doğrudan ilgili sivil toplum-eğitim kuruluşları olan başta Öğrenci-Okul-Aile Birlikleri olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlar da etkin olarak katılmak durumundadır.

Türkiye'de müzik öğretmenliği yeterliklerini belirleme ve geliştirme çalışmalarının, kesinlikle ülkemizin gerçekleri ve olanakları, ulusumuzun ve bireylerimizin beklentileri, müzik alanının özellikleri, çağın ve insanlığın gerekleri ile Atatürkçe düşünce ve ilkeler ışığında yapılması gerekir.

Türk ulusu için ulu önder **Atatürk**'ün öngördüğü öğretmenlik yeterlikleri ve o bağlamda müzik öğretmenliği yeterlikleri geçmişte koruduğu geçerliğini, güvenilirliğini ve kullanılabilirliğini günümüzde de korumaktadır, gelecekte de koruyacak görünmektedir. **Müzik**, insan özelliklerinin en yoğun, en derin, en içten ve en özlü yaşandığı alandır. Bu nedenlerle müzik öğretmenliği yeterlikleri belirlenirken çağdaş Türk müzik eğitiminin **üçlü dili** olan **Türkçe-Atatürkçe-Müzikçe**'nin esas alınması kaçınılmaz ve vazgeçilmez bir zorunluluktur.

Son olarak bu üçlü dilimize **Eğitimcenin** de eklenmesi ve böylece üçlü dilimizin **dörtlü dil** hâline getirilmesi gerekmektedir. Türk müzik eğitimcileri olarak biliyoruz ki ana dilimiz **Türkçe**, ülkü dilimiz **Atatürkçe**, alan dilimiz **Müzikçe**, meslek dilimiz **Eğitimcedir**. Türkiye'nin tüm müzik eğitimcileri olarak **Türkçe-Atatürkçe-Müzikçe-Eğitimce**'den oluşan dörtlü dilimizi her zaman ve her yerde en doğru, en etkili, en verimli ve en yararlı biçimde kullanmaya özen gösterelim!

Sözlerime son verirken Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalımızın kuruluşunun *10. Yılı*nı bir kez daha candan, yüreктen kutluyor ve daha nice *10. Yıllara* diyorum!

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılar ve sevgiler sunuyorum!

KAYNAKÇA

Ertürk, Selâhattin. *On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları* (1960-1970), Millî Eğitim Bakanlığı Planlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesi, Ankara, 1970.

Kalyoncu, Nesrin. “Müzik Öğretmeni Yeterlikleri ve Güncel Müzik Öğretmenliği Lisans Programları”, 1924-

2004 *Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu* (7-10 Nisan 20004), Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi, Isparta, 2004, s. 510-525.

Küntzel, Gottfried. “Zur Klassifikation von Lerninhalten im Musikunterricht”, in: *Musikpädagogik heute* (Hrs.: Antholz, H., Grundlach, W.), Pädagogischer Verlag Schwann, Dusseldorf, 1975, S. 174-186.

Lemmermann, Heinz. *Musikunterricht*, 2. Auflage, Verlag Julius Klinkhardt, Bad Heilbrunn/Obb., 1978.

MEB, *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*, TEDEP-Temel Eğitime Destek Programı “Öğretmen

Eğitimi Bileşeni”, T.C. MEB-Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005a.

MEB, *Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterlikleri: İlköğretim Müzik Öğretmenliği Özel Alan [Yeterlikleri İçin]*

Veri Toplama Aracı, T.C. MEB-Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005b.

Sazak, Nilgün.”Müzik Öğretmenliği 4. Sınıf Öğrencilerinin Uygulama Dersindeki Yeterliklere İlişkin

Kendilerini Değerlendirmeleri”, *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Eğitimi Sempozyumu* (30-31 Ekim 2003), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Programı, Malatya, 2003, s. 151-155.

Sevgi, Ali. “Nasıl Bir Müzik Öğretmeni?”, *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Eğitimi Sempozyumu* (30-31

Ekim 2003), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Programı, Malatya, 2003, s. 65-68.

Sun, Muammer. “İdeal Bir Müzik Öğretmeni Nasıl Olmalıdır?“, *MÜZED* Yıl 1, Sayı 1 (İlkbahar 2000), Ankara, 2000, s. 3.

Uçan, Ali. *İnsan ve Müzik / İnsan ve Sanat Eğitimi*, Genişletilmiş üçüncü basım, Evrensel Müzikevi, Ankara, 2005a.

Uçan, Ali. *Müzik Eğitimi*, Genişletilmiş üçüncü basım, Evrensel Müzikevi, Ankara, 2005b.

Uçan, Ali. *Türk Müzik Kültürü*, Genişletilmiş ikinci basım, Evrensel Müzikevi, Ankara, 2005c.

Uçan, Ali. “Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitiminde ‘Yeniden Yapılandırma’nın ve ‘Yeniden Yapılandırma

Programı’nın Değerlendirilmesi”, *Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu* (22-23-24 Eylül 2005), (Hazırlayan: Doç. Dr. Murat Özbay), Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, s. 449-477.

Uçan, Ali. "Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğine Genel Bakış", *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimde Kalite Paneli* (22

Kasım 2000), Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 2001, s. 53-102.

Uçan, Ali. "Müzik Eğitiminde Hedeflerin ve Hedef Davranışların Sınıflandırılması", *SDÜ Burdur Eğitim*

Fakültesi Dergisi. Cilt 1, Sayı 1 (Mayıs 2000), Burdur, 2000, s. 35-54; *Gazi Sanat Dergisi*, Yıl 1, Sayı 1, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2000, s. 51-65.

Uçan, Ali. "Müzik Öğretmenliğinde Model Arayışları ve Eski-Yeni Müzik Öğretmenliği Modelleri", *Orkestra*, Yıl 38, Sayı 300 (Mart 1999), Yenilik Basımevi, İstanbul, 1999, s. 9-31.

Uçan, Ali. "Müzik Kuramları Eğitiminin Kavramsal Temelleri ve Genel Kuramsal Çerçevesi", *Gazi Eğitim*

Fakültesi Dergisi: Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Eğitiminin Yetmişinci Yılına Armağan (1924-1994), Özel Sayı 1994, GÜ Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, 1994, s. 55-103.

Uçan, Ali. *Müzik Kuramları Eğitimi İlkeleri* (Ders Notu), Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü, Ankara, 1993/1994.

Uçan, Ali. "Müzik Eğitiminin Niteliği, Üç Ana türü ve Bazı Temel Sorunları", *Orkestra: Aylık Müzik*

Dergisi, 29, 207 (1990), s. 25-49; *Müzik Eğitimi*, Üçüncü Basım, Evrensel Müzikevi, Ankara, 2005, s. 27-38.

Uçan, Ali. "Ülkemizde [Türkiye'de] Müzik Öğretimine Genel Bir Bakış", *Türk Eğitim Derneği VII. Öğretim*

Toplantısı: Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları (25-26 Mayıs 1989), FED-Türk Eğitim Derneği, Ankara, 1989, 1990, s. 1-34 ve 37-40.

Uçan, Ali. "Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Eğitimi", *I. Ulusal Eğitim Sempozyumu* (24-30 Kasım 1986), Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi, İstanbul, 1986.

Uçan, Ali. "Müzik Eğitiminde Program Geliştirme" (Ders Notu), Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik

Eğitimi Bölümü ve Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalı, Ankara, 1983-1984.

Uçan, Ali. "Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Altmış Yılında Müzik Eğitimi", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim

Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü, Ankara, 1983; *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 1 (1989), s. 177-203; *Müzik Eğitimi*, Üçüncü Basım, Evrensel Müzikevi, Ankara, 2005, s. 39-58.

Uçan, Ali. *Müzik Eğitimine Giriş* (Yayımlanmamış Ders Notu), Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü, Ankara, 1979-1982.

Venus, Dankmar. *Unterweisung im Musikhören*, Wuppertal-Ratingen, 1969.

YÖK, “Öğretmenlerde Bulunması Gereken Yeterlikler”, *Müzik Öğretimi*, YÖK/Dünya Bankası Öğretmen Eğitimi Dizisi, Ankara, 1997, s. 5-6.

Yöndem, Sadık ve Öztosun, Öznur. “YÖK/Dünya Bankası İşbirliği İle Gerçekleştirilen Müzik Öğretmeni Yetiştirme Programı Kapsamında Öğrenim Gören Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Yeterliklerinin Değerlendirilmesi”, *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Eğitimi Sempozyumu* (30-31 Ekim 2003), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Programı, Malatya, 2003, s. 143-147.